

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**Харківський національний автомобільно-
дорожній університет**

у співпраці з

Lodz University of Technology
(м. Лодзь, Польща)

University of Security Management in Kosice
(м. Кошиці, Словаччина)

Казахський автомобільно-дорожній інститут імені Л.Б. Гончарова
(м. Алмати, Республіка Казахстан)

Національний лісотехнічний університет України
Навчально-науковий інститут Бізнесу, менеджменту та маркетингу
(м. Львів, Україна)

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Навчально-науковий інститут «Каразінський банківський інститут»
(м. Харків, Україна)

**ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ
ТА ЕКОНОМІКО-ФІНАНСОВИЙ
ІНСТРУМЕНТАРІЙ УПРАВЛІННЯ
СУЧАСНИМ ПІДПРИЄМСТВОМ:
МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД**

МАТЕРІАЛИ

**V Міжнародної науково-практичної конференції,
Україна, м. Харків, 23 травня 2025 р.**

Збірник наукових праць

ХНАДУ, 2025

ЗМІСТ

1. ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ І РОЗВИТКУ СУБ'ЄКТІВ ПІДПРИЄМНИЦТВА

<i>Клим Н.М.</i> Облік та фінансові ризики у сфері кейтерингу: сучасні виклики та шляхи мінімізації	8
<i>Ковальова Т.В., Туркебаєва З.Т.</i> Роль бухгалтерського обліку у забезпеченні сталого розвитку суб'єктів підприємництва	13
<i>Косолапова Ю.А.</i> Напрямки поліпшення обліково-аналітичної роботи з виробничими запасами на підприємстві	17
<i>Кравченко О.В., Дмитренко А.В.</i> Малий бізнес в Україні: сучасний стан та перспективи розвитку	22
<i>Маліков В.В.</i> Бухгалтерський облік в управлінні підприємством в умовах кризи	26
<i>Московчук А.Т., Дорош В.Ю.</i> Аналітика на основі ШІ в забезпеченні управління персоналом підприємства	31
<i>Негаєва Г.В., Коплик Д.В.</i> Місце розрахунків з дебіторами в системі звітності підприємства	35
<i>Нуужна О.А.</i> Візуалізація тенденцій та прогнозування рентабельності власного капіталу підприємств поліграфічної промисловості України	38
<i>Салія Б.Т.</i> Особливості обліку основних засобів під час війни	41
<i>Таванець С.Ф.</i> Напрямки поліпшення обліково-аналітичної роботи з кредиторською заборгованістю на підприємстві	43
<i>Хорошилова І.О., Груніна Д.О.</i> Загальні аспекти ведення обліку виробничих запасів на підприємствах	48

2. ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ МЕХАНІЗМИ ОПОДАТКУВАННЯ ТА ФІСКАЛЬНОГО РЕГУЛЮВАННЯ

<i>Анненко А.В.</i> Інституційна роль податкової системи у формуванні дохідної частини бюджету та перерозподілі національного доходу	52
<i>Анненко А.В.</i> Порівняльний аналіз однорівневих і багаторівневих податкових систем: переваги та недоліки	54

МАЛИЙ БІЗНЕС В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Кравченко О.В., канд. екон. наук, доцент

Сумський державний університет

Дмитренко А.В., д-р екон. наук, доцент

*Національний університет «Полтавська політехніка
імені Юрія Кондратюка»*

На сьогодні малий бізнес є ключовим фактором соціально-економічного зростання України. Він не лише створює робочі місця та наповнює місцеві бюджети, а й виступає перспективною та гнучкою формою господарської діяльності. Малі підприємства: формують конкурентне середовище; сприяють інноваційним процесам; активно залучають інвестиції; впливають на соціальну стабільність та динаміку суспільних процесів. Така важлива роль малого підприємництва зумовлює необхідність постійного моніторингу їх діяльності. Особливої уваги потребує обліково-аналітичне забезпечення, яке є базою для прийняття рішень, визначення тенденцій розвитку та прогнозування ефективності функціонування малого бізнесу в коротко- і довгостроковій перспективі.

Серед кола науковців питання, пов'язані з розвитком малого бізнесу, є доволі актуальними та супроводжуються, зазвичай ґрунтовними системними дослідженнями як в частині аналізу їх функціонування й проблем розвитку, так і відносно питань оподаткування, обліку, звітності, контролю. Проте зміни, які відбуваються в середовищі, впливають і на тенденції їх розвитку, а тому відповідно вимагають і подальших досліджень. Згідно з офіційними даними Державного комітету статистики в таблиці наведено основні показники підприємств в Україні [1].

Таблиця 1

**Основні показники діяльності підприємств в Україні
за період 2021-2023 років**

Показники	Роки			2023 р. до 2021 р., +/-
	2021	2022	2023	
Кількість суб'єктів господарювання, од., всього	1956248	1732508	1913193	-43055
у т. ч. малі, од.	352722	246647	293270	-59452
Кількість зайнятих працівників, тис. осіб	8936,2	7502,4	7421,8	-1514,4
у т. ч. на малих, тис. осіб	1775,2	1429,7	1391,9	-383,3
Обсяг реалізованої продукції, всього, млн. грн.	14989811,9	11119875,6	13574894,8	-1414917,1
у т. ч. на малих, млн. грн.	2576371,4	2101912,0	2668866,3	+92494,9

За результатами аналізу наведених показників можна зробити висновок, що протягом 2021-2023 років загальна кількість підприємств мала несуттєве скорочення на 2,2 % або 43055 од., натомість малий бізнес мав значні втрати майже на 16,9 % або 59452 од. Це свідчить, що малий бізнес є більш вразливим до зовнішніх викликів (банкрутство, бойові дії, евакуація), особливо в воєнних умовах. Зменшення кількості підприємств напряду вплинуло і на скорочення зайнятих працівників. Так в цілому було втрачено 1,5 млн. зайнятих осіб або 17 %, на малих підприємствах це відповідно 383 тис. осіб (-21,6 %). Така ситуація – прямий наслідок скорочення активності, мобілізації працівників, зупинки роботи повної або часткової на багатьох підприємствах. Також за досліджуваний період в цілому зменшився й обсяг реалізованої продукції на 9,4 % або 1,41 трлн. грн. На малих підприємствах відбулось навпаки збільшення обсягів на 92,5 млрд. грн або на 3,6 %, що є позитивним фактором, та може бути пов'язане з переходом в онлайн,

підвищенням ефективності, переорієнтацією на нові потреби, ринки. Отже, підприємства малого бізнесу пережили жорсткий відбір, частина закрилась, зростання обсягу реалізації є позитивною тенденцією, яка свідчить про можливість швидкої адаптації до нових умов на ринку. Серед різних причин, які негативно впливають на ефективність розвитку малого бізнесу, можна виділити наступні: деструктивні процеси, обумовлені військовим станом та безпековою ситуацією (евакуація персоналу, руйнування інфраструктури, переміщення підприємства, втрата доступу ринків збуту, сировини); економічна нестабільність (інфляція, зменшення платоспроможності покупців); недосконалість системи обліку й оподаткування (нестабільність законодавства, часті перевірки); обмежений доступ до фінансування (відсутність (недостатність) державної підтримки, відмови у кредитуванні); кадрові проблеми (відтік спеціалістів закордон, нестача працівників); конкуренція, зниження попиту через низьку платоспроможність населення та ін.

На нашу думку, щоб подолати проблеми, які стримують розвиток малого бізнесу в Україні, потрібна комплексна стратегія, яка поєднає державну підтримку, податкові стимули, освітні ініціативи та фінансову доступність. Серед можливих шляхів вирішення ключових проблем: в частині військового стану і безпекової ситуації можемо виділити: створення державних програм підтримки релокації бізнесу (як фінансової, так і логістичної); запровадження страхування від військових ризиків формування безпечних економічних зон із податковими преференціями. Відносно економічної нестабільності вирішенням можуть стати стабілізація макроекономічної ситуації (курс, інфляція) за допомогою прозорої монетарної політики; підтримка купівельної спроможності населення через соціальні програми та субсидії, стимулювання споживчого попиту через держзамовлення на продукцію малого бізнесу.

Розв'язання проблем недосконалості системи обліку й оподаткування можливе через спрощення та цифровізацію обліку (через ДіяБізнес, автоматизовані сервіси), забезпечення стабільності податкового законодавства (передбачуваність змін), зменшення частоти і тиску перевірок для добросовісних платників. Перевірки здійснюються не всіх платників, а лише тих, хто має підвищений рівень ризику (наприклад, за критеріями фінансової нестабільності, скарг). Добросовісні підприємства з низьким ризиком перевіряються рідше або не перевіряються зовсім. Підприємства, які не мають податкової заборгованості, подають звітність вчасно, можуть потрапити до списку «безпечних», до яких запроваджують спрощені процедури. В разі відсутності або нестачі фінансування слід розширювати програми мікрокредитування під низькі відсотки, надавати гарантії держави для кредитів, створювати венчурні фонди чи платформи краудфандингу для фінансування стартапів. Для подолання кадрового дефіциту необхідно створювати програми для повернення спеціалістів з-за кордону, навчання/перенавчання кадрів за підтримки держави та міжнародних донорів, а також популяризації робітничих і технічних професій серед молоді. Також необхідно залучати державну підтримку в пошуку нових ринків збуту (зовнішня торгівля, виставки, B2B-платформи, сприяти у сертифікації товарів для експорту, впроваджувати програми підтримки маркетингу та просування продукції малого бізнесу. Це дозволить підвищити рівень конкуренції вітчизняної продукції та зупинити втрату ринків збуту.

Лише системна взаємодія держави, бізнесу та міжнародних партнерів може створити ефективне середовище для розвитку малого підприємництва в умовах сучасних викликів. Важливо не лише реагувати на проблеми, а й випереджати їх за рахунок стратегічного планування. Стратегічне планування дозволяє своєчасно виявити потенційні загрози, знизити їхній вплив або навіть уникнути. Для ма-

лого бізнесу це означає необхідність гнучкого бізнес-плану, диверсифікації постачань і каналів збуту, цифрової трансформації, а також активного моніторингу змін у законодавстві та ринковому середовищі. З боку держави – це має бути створення стабільного регуляторного поля, податкового прогнозування, підтримки розвитку підприємництва через грантові програми та освітні ініціативи. Тільки поєднання стратегічного бачення та ефективного реагування забезпечить сталий розвиток малого бізнесу в Україні.

Перелік посилань:

1. Державна служба статистики України: веб-сайт. URL: <https://ukrstat.gov.ua/index.html>.

2. Швець Н. В., Ізюмська А. В. Малий бізнес в Україні: аналіз стану та тенденції. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2020. № 2(258). С. 108–117.

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК В УПРАВЛІННІ ПІДПРИЄМСТВОМ В УМОВАХ КРИЗИ

*Маліков В.В., д-р наук держ. упр., професор
Харківський національний автомобільно-дорожній університет*

На думку багатьох економістів, науковців та дослідників кризова ситуація є глибоким розладом відтворювального процесу, що ускладнює виробництво, фінансові потоки та збут [1, 2].

Своєчасне розпізнавання передкризових ситуацій дозволяє локалізувати проблему та впровадити заходи фінансової стабілізації, що складає суть антикризової діагностики компанії. Фінансові заходи попередньої діагностики включені у підсистему фінансового антикризового управління. Такий моніторинг фінансового стану дозволяє на ранніх стадіях виявити кризові проблеми та явища у діяльності підприємств і своєчасно, а головне, релевантно відреагувати на них із використанням сучасних та нормативно врегульованих підходів [3].